

УДК 339.9

МАРЧЕНКО КАТЕРИНА,

кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки підприємства та економічної теорії Бердянського державного педагогічного університету, м. Бердянськ

ТЕОРЕТИЧНІ КОНЦЕПЦІЇ ТА РЕГУЛЯТОРНА ПРАКТИКА РОЗВИТКУ ТРАНСНАЦІОНАЛЬНИХ КОРПОРАЦІЙ В УМОВАХ ПОСТКРИЗОВОЇ СВІТОВОЇ ЕКОНОМІКИ

У статті проаналізовано визначення поняття транснаціональної корпорації, а також значення цих корпорацій та їхній вплив на процеси світової економіки загалом і на приймаючі країни. Проаналізовано теоретичні концепції розвитку транснаціональних корпорацій в умовах посткризової світової економіки, узагальнено основні способи виходу транснаціональних корпорацій на ринки приймаючих країн, зокрема динаміку угод транскордонних злиттів і поглинань. Виділено загрози зниження ефективності роботи транснаціональних корпорацій у контексті світової економіки під час економічної рецесії. Згруповано основні критерії оцінки реального інвестування при виборі транснаціональними корпораціями країн. Проаналізовано та обґрунтовано ряд макроекономічних показників, таких як динаміка кількості транснаціональних корпорацій; динаміка потоків прямих іноземних інвестицій у світі, а також транскордонних угод, інвестицій у нові проекти по регіонах й основних країнах світу. Висвітлено основні напрямки регуляторної практики розвитку транснаціональних корпорацій в умовах посткризової світової економіки.

Ключові слова: концепції; транснаціональні корпорації; світова економіка; посткризовий стан; інвестиції.

Постановка проблеми. Сучасні світові тенденції розширення та глобалізації ринків обумовлюють необхідність нових концептуальних підходів до діяльності ТНК, їх розвитку в умовах інтернаціоналізації економіки. Пошук таких підходів стає одним із провідних завдань для забезпечення ефективності діяльності корпорацій на міжнародному рівні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Про те, яким має бути розвиток транснаціональних корпорацій у посткризовий період, у світі точаться дискусії. Концептуальні аспекти глобалізаційних та інтеграційних тенденцій, висвітлені в працях зарубіжних науковців, зокрема у В. Бека [2], Р. Вернона [23], Е. Гідденса [15], Дж. Даннінга [13], Г.-Дж. Джонсона [17], Р. Кейвза [18], Р. Лакруа [19], А. Рагмена [20], Р. Робертсона [21], Л. Склера [22], І. Валлерстайна [24] та інших. Значний внесок у поглиблення інвестиційно-інтеграційної тематики в глобальному середовищі зробили вітчизняні науковці С. Є. Борисова [1], В. І. Дженкова [2], О. П. Жук [4], А. В. Кузьменко [5], О. І. Рогач [6], І. Л. Сазонець [7], Н. С. Соколенко [8], В. Г. Федоренко [9], Г. С. Фединяк [10], В. С. Шагурін [11] та інші.

Однак у наукових працях питання регуляторної практики ТНК у контексті посткризового стану економіки досліджено недостатньо в частині аналізу концепцій та тенденцій розвитку ТНК світу, зокрема впливу ТНК на глобалізаційні процеси.

Основним завданням статті є огляд та аналіз теоретичних концепцій та виділення тенденцій регуляторної практики розвитку ТНК в умовах посткризової (світової, глобальної) економіки.

Виклад основного матеріалу. Світова економіка кінця ХХ - початку ХХІ століть характеризується такими системними процесами, як інтернаціоналізація, гло-

балізація та транснаціоналізація, які впливають на господарську діяльність усіх країн світу, до того ж особливість цих процесів обумовлена наявністю просторових умов. Одним з основних джерел глобалізації є феномен транснаціоналізації, у рамках якого велика частина виробництва, споживання, експорту, імпорту й доходу країни значною мірою залежить від рішень міжнародних центрів за межами самої держави [6, с. 95].

Вплив фінансової кризи відчутно позначився на всіх підприємствах світу, зокрема й на транснаціональних корпораціях. Відтак, постає питання точного визначення концепції розвитку та дієвої регуляторної практики цих корпорацій у посткризовий період. Завдання ускладнюється тим, що проблеми, які стали актуальними в результаті кризи, мають довгостроковий характер, що змушує транснаціональні корпорації переоцінити свою політику й рухатись у новому напрямку [2, с. 67].

У посткризових умовах світової економіки, коли міжнародна економічна інтеграція набуває все більшого значення, ТНК є найбільш вагомою частиною бізнесу, що діє в міжнародних масштабах і відіграє провідну роль у посиленні та укріпленні світових господарських зв'язків. Посилення таких зв'язків допомагає пом'якшити наслідки кризових явищ, адже ТНК проводять свої транзакції на основі розроблених глобальних стратегій, пов'язуючи національні й регіональні ринки та забезпечуючи цілісність світової економіки [4, с. 167].

Теоретизація глобальних інтеграційних процесів злиттів та поглинань і регулювання діяльності ТНК у посткризових умовах формує безліч наукових точок зору та концептуальних основ функціонування корпорацій. Надалі проаналізуємо окремі концепції та теорії ТНК, найбільш поширені у світі.

На думку Р. Робертсона [21, р. 220], макроструктурування світового порядку відбувається під впливом таких трьох факторів, як експансія капіталізму, західний імперіалізм, розвиток глобальної системи мас-медіа. Така сукупна дія трьох факторів для життєвого світу індивідів і локальних спільнот обертається експансією "загальнолюдських цінностей", поширенням стандартних символів, естетичних і поведінкових зразків глобальними мережами ТНК і ЗМІ.

Вагому, з точки зору методології, позицію щодо структури та майбутнього світу займає економіст і соціолог І. Валлерстайн [24, р. 251]. Його концепція світових систем ("міні-системи", "світові імперії" та "світові економіки") виключає капіталізм як сучасний носій глобалізації в майбутньому. Відповідно до його прогнозів, у період 2050-2075 рр. "ми не будемо жити в капіталістичній світо-економіці, а при якомусь іншому новому порядку чи порядках, при якійсь новій історичній системі чи системах" [24, р. 252]. Цю думку поділяв й англійський економіст Дж. Даннінг, указуючи, що подолання системного безладу, спричиненого "історичним капіталізмом", можливе лише за умови створення нової історичної системи без ієрархічної нерівності [13, р. 111]. Особливості переходу до транснаціональної економіки й транснаціональної політики тлумачаться І. Валлерстайном на основі дихотомічного розрізнення сукупності автономних одиниць і системи зв'язків між ними [24, р. 252].

На думку Е. Гідденса [15, р. 96], глобалізація представлена як інтенсифікація "загальносвітових (worldwide) соціальних відносин, які пов'язують окремі локальності (localities), і локальні події визначаються подіями, які відбуваються за багато миль від них, і навпаки". Учений також розглядає глобалізацію через безпосереднє продовження модернізації, при тому стверджуючи, що сучасності (modernity) внутрішньо притаманна глобалізація.

Трирівневість транснаціональних практик показав також Л. Склер [22, р. 112]. На його думку, вони аналітично розрізняються на економічному, політичному та ідеолого-культурному рівні. На кожному утворюється базовий інститут, який стимулює глобалізацію. На економічному рівні - це ТНК, на політичному - транснаціональний клас капіталістів, на рівні ідеології та культури - консьюмеризм.

Настання денаціоналізованого, дезорганізованого капіталізму, основними елементами якого є вихід ТНК з-під національно-державного контролю і спекуляції в межах транснаціональних фінансових потоків, - це глобалізація в економіці (У. Бек). У культурі ж глобалізація означає глокалізацію - тобто взаємопроникнення локальних культур у транснаціональних просторах, якими є, наприклад, західні мегаполіси - Лос-Анджелес, Лондон, Нью-Йорк тощо [2, с. 156].

Для з'ясування та осмислення теоретичних концепцій розвитку ТНК в умовах посткризової світової економіки визначимо зміст цього поняття. На сьогодні немає однозначного розуміння поняття ТНК. На думку американського економіста Р. Вернона, ТНК - це материнська компанія, яка контролює значну групу інших корпорацій різної національності [23, р. 34].

Іншим є визначення Б. Андрескі: ТНК - це учасники комерційної діяльності, річний обсяг яких перевищує 100 млн дол., із наявністю філій у більш ніж шести країнах світу (структурно це може бути одне підприємство з підпорядкованими йому дочірніми підприємствами, філіями тощо чи група підприємств з різною "національ-

ністю"), рівнем продажу товарів за межами держави походження корпорації, який є перманентним і встановлюється експертами ООН, ці учасники є економічно та/чи фінансово єдиними, поєднаними особливими зв'язками (акції, договір підпорядкування, управлінський контроль) або характеризуються певними способами залежності учасників (наприклад, особливою системою прийняття рішень), а також для яких характерною є децентралізація управління [12].

За визначенням ООН, транснаціональні корпорації - це "підприємства, що є власниками, або такими, що контролюють виробництво товарів чи послуг за межами країни, у якій вони базуються"; при цьому ТНК можуть як набувати статусу корпорації, так і не мати цього статусу [9, с. 31].

Відповідно до згаданих теоретичних концепцій, узагальнення напрямів розвитку ТНК у сучасних умовах визначається основами нової економічної організації та взаємопов'язаністю глобальних і локальних процесів. Наведемо найбільш розповсюджені в сучасних умовах глобалізованого середовища теорії (моделі) поведінки та розвитку ТНК.

Модель монополістичних переваг - розроблена С. Гаймером і далі розвинена Ч. П. Кіндлебергером, Р. Е. Кейвзом, Г.-Дж. Джонсоном - базується на ідеї, що іноземний інвестор знаходиться в менш сприятливій ситуації порівняно з місцевим, адже він гірше знає ринок країни та "правила гри" на ньому, у нього немає тут великих зв'язків, він несе додаткові транспортні витрати й більше страждає від ризиків [16, 18, 19].

Модель розвитку ТНК на базі життєвого циклу продукту розроблена Р. Верноном на базі теорії зростання фірми. Згідно із цією моделлю новий продукт проходить чотири стадії циклу свого життя: I - впровадження на ринок; II - зростання продажів; III - їхня зрілість (IV - насичення ринку); IV (V) - спад продажів [23, р. 56].

Основною ідеєю моделі інтерналізації (П. Баклі, М. Кессон, А. Рагмен, Дж. Даннінг та ін.), є положення, що значна частина формальної міжнародної операції є фактично внутрішньофірмовими операціями між підрозділами великих господарських комплексів, званих ТНК [5, 15].

Марксистська модель (базується на постулаті надлишкового капіталу) обґрунтовує функціонування монополій, що стали міжнародними через вивезення прямих інвестицій і мають перевагу перед місцевими конкурентами через свою виробничу, фінансову, технологічну сили [7, с. 65].

Еклектична модель (або модель Дж. Даннінга) увірвала в себе з інших моделей те, що пройшло перевірку практикою. За цією моделлю, фірма починає виробництво товарів і послуг за кордоном тому, що одночасно збігаються три передумови: 1) фірма володіє перевагами в порівнянні з іншими фірмами в цій закордонній країні (специфічні переваги власника); 2) фірма може використовувати за кордоном деякі виробничі ресурси більш ефективно, ніж у себе вдома; 3) фірмі вигідніше використовувати всі ці переваги самій на місці, а не реалізовувати їх там через експорт товарів або експорт знань іншим фірмам (переваги інтернаціоналізації). Сьогодні еклектична модель прямих інвестицій користується великою популярністю [13, р. 106].

Про провідну роль транснаціональних корпорацій у посткризових умовах розвитку світової економіки свідчать дані ООН, що відображають динаміку зростання таких угод, які є одним з основних способів входу

транснаціональних корпорацій на ринки приймаючих країн. Станом на 2012 рік, починаючи з 2000 року, найбільшими угодами злиття-поглинання були такі: Glaxo Wellcome's поглинули SmithKline Beecham - сума угоди складала 76,0 млрд дол., AT&T поглинули BellSouth Corporation - сума угоди становила 72,7 млрд дол., Royal Dutch Petroleum Corporation поглинули Shell Transport and Trading Company - 74,6 млрд дол. [28, 29, 30]. У 2012 році серед найбільших угод злиття-поглинання ТНК є придбання швейцарською Glencore International компанії Xstrata за 34 млрд дол. США, у результаті чого утворилася четверта найбільша у світі гірничодобувна компанія. Цього ж року американський мобільний провайдер MetroPCS погодився на злиття з Deutsche Telekom T-Mobile за 29 млрд дол. США. Японський телекомунікаційний гігант Softbank уклав угоду з купівлі 70 % Sprint за ціною близько 20 млрд дол. США [19, р. 65].

Сьогодні без транснаціональних корпорацій неможливо уявити собі всю систему світового господарства, що є стрижнем цієї системи. Відтак, ТНК, завдяки масштабам та характеру своєї міжнародної діяльності відіграють важливу роль для фінансово-інвестиційної

діяльності корпорацій світу в посткризовий період [10, с. 45].

Зауважимо, що ТНК мають також позитивний вплив на економіку приймаючої країни, навіть у посткризових умовах. Адже, хоча і не в таких значних кількостях, вони, відкриваючи свої філії в різних державах світу, сприяють зайнятості населення. ТНК діють через свої філії та дочірні підприємства згідно зі своєю напрацьованою науково-виробничою та фінансовою стратегією, яка формується в головних центрах ТНК [11, с. 68].

Динаміка кількості ТНК у період із 1990 року до 2007 року зростала швидкими темпами, а у 2008 році відбувся значний спад, що свідчить про світову економічну кризу. Проте, починаючи з 2008 року, така кількість поступово збільшується. До того ж слід зазначити, що кількість філій ТНК суттєво не змінювалася. Тому можемо сказати, що наявність таких філій у країнах певною мірою "захищала" ці країни від наслідків кризи. Згідно з оцінками експертів, у 2010 році обсяги продажів і доданої вартості закордонних філій ТНК у всьому світі досягли відповідно 33 трлн дол. і 7 трлн дол. Крім того, їхній експорт перебільшив 6 трлн дол. і склав одну третину від глобального експорту (рис. 1) [25-29].

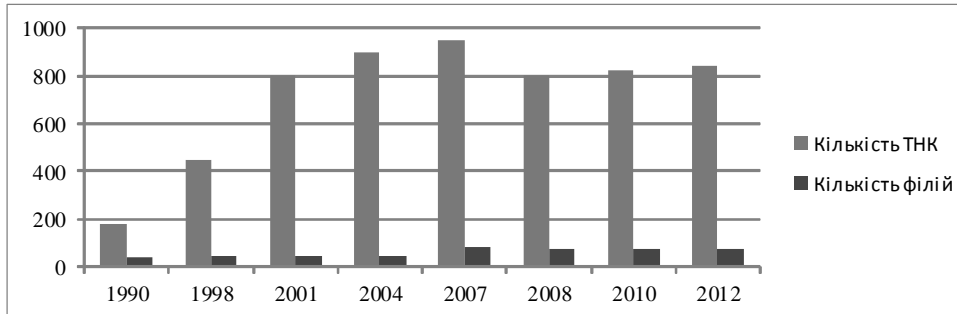

Рис. 1. Динаміка кількості ТНК та їхніх філій у 1990-2012 рр. (Джерело: [25-29]).

Про зростання кількості ТНК свідчить і збільшення їхнього доходу. Подамо для прикладу дохідні показники у 2013 році деяких ТНК в розрізі поданих вище країн: Wal-Mart Stores (США) - річна виручка 469,2 млрд дол., чистий дохід - 17 млрд дол., Exxon Mobil (США) - річна виручка 449,9 млрд дол., чистий дохід - 44,9 млрд дол., Toyota Motor (Японія) - річна виручка 265,7 млрд дол., чистий дохід - 11,6 млрд дол., Volkswagen (Німеччина) - річна виручка 247,6 млрд дол., чистий дохід - 27,9 млрд дол. [29].

У посткризовий період забезпечення сприятливого інвестиційного клімату залишається питанням стратегічної важливості для ТНК, від реалізації якого залежать динаміка соціально-економічного розвитку та можливість модернізації економіки [7, с. 171].

Сьогодні провідними за показником "іноземні активи" є такі транснаціональні корпорації: General Electric (загальні активи - 47,0 млрд дол., іноземні - 159,2 млрд дол.), Vivendi Universal (загальні активи - 141,9 млрд дол., іноземні - 93,3 млрд дол.), Royal Dutch/Shell (загальні активи - 122,5 млрд дол., іноземні - 74,8 млрд дол.), Telefonika (загальні активи - 87,1 млрд дол., іноземні - 56,0 млрд дол.). Наведемо далі приклад тих ТНК, які у 2012 році вклали найбільше у філіали в Україні. McDonald's Corporation - 198,3 млн грн, Nestlé S.A - 178,5 млн дол., British American Tobacco - 166,8 млн дол., British Petroleum - 142,6 млн дол., Procter&Gamble - 135,1 млн дол. [4, 17, 29].

Під час загального посткризового стану виникає ряд перспектив розвитку та ефективності роботи всієї світової фінансово-економічної та інвестиційної системи,

зокрема й роботи ТНК. В умовах посткризової глобальної економіки ТНК починають функціонувати в режимі рефінансування. Необхідно мати на увазі, що така ситуація, у першу чергу, є наслідком збільшення кількості отриманих інвестицій.

За наявних посткризових умов система функціонування розвитку ТНК має проявити еластичність задля підвищення фінансової стійкості світової економіки. На сьогодні ж ТНК контролюють понад 57 % світового промислового виробництва, 68 % міжнародної торгівлі [1].

Глобалізаційні тенденції формують перспективи розвитку ТНК у сучасних умовах (див. рис. 2).

Оцінюючи теоретичні концепції та регуляторну практику розвитку ТНК в умовах посткризової світової економіки можемо виділити такі основні напрямки:

1. Контроль руху капіталу та світових прямих іноземних інвестицій, адже транснаціональні корпорації є основним інвестором у країни, що розвиваються, та мають вагомий вплив на їхній економічний розвиток.

2. Прискорення створення та передачі інновацій, їхня концентрація на підприємствах, приналежних ТНК. Завдяки великим виробничим і фінансовим можливостям транснаціональні корпорації сконцентрували у своїх руках найбільш наукомісткі виробництва, що виробляють найновіші види продукції з найбільш затребуваними споживчими характеристиками, сприяючи процесу технологічного розвитку виробництва.

3. Формування позитивної динаміки, структури та рівня конкурентоспроможності економіки на світовому ринку товарів і послуг.

Однією з ефективних теорій може стати розробле-

Рис. 2. Перспективи розвитку ТНК світу в умовах посткризового (глобалізаційного) зростання (власна розробка автора).

на нами "теорія розвитку та поведінки ТНК у посткризовій (глобальній економіці)". Така теорія полягає в тому, що після того, як корпорація набуває ознак ТНК і стає нею, вона повинна провадити свою діяльність, урахо-

вуючи не тільки економічну, а й етичну складову (якої особливо важливо дотримуватися в посткризовий період). Відтак, згідно із цією "теорією" ТНК має виконувати та не виконувати по три дії, які покажемо в табл. 1.

Таблиця 1. - Основи теорії розвитку та поведінки ТНК у посткризовій (глобальній економіці)*

«Дозволені дії»	«Недозволені дії»
Дотримання положень, що стосуються охорони навколишнього середовища	Непорушення нормативно-правового забезпечення, яке стосується обмежувальної ділової практики
Повага до суверенітету приймаючої країни	Невтручання у внутрішні справи приймаючої країни
Орієнтація на економічні цілі та завдання політики приймаючої країни	Відсторонення від політичної діяльності

* власна розробка автора.

У посткризовий період ТНК необхідно зосередитися на інтеграційному підході, що, у свою чергу, передбачає оптимізацію діяльності не кожної її окремої ланки, а об'єднання в цілому, це дасть можливість перейти від стадії економічного падіння до зростання.

При виборі країни транснаціональним корпораціям необхідно оцінити умови реального інвестування за такими основними критеріями [16]: характер торговельної політики; оцінка місцевого ринку з точки зору його ємності, наявності ресурсів та місцерозташування; стабільність національної валюти; ступінь розвитку інфраструктури; організація державного регулювання економіки; здешевлення робочої сили та рівня її кваліфікації; політична стабільність; нормативно-правові умови здійснення іноземних інвестицій, система оподаткування.

Висновки

Провідними теоретичними моделями, що формують концепції розвитку ТНК у глобальній економіці є модель монополістичних переваг, модель розвитку ТНК на базі життєвого циклу продукту, модель інтерналізації, еклектична модель. Зростання кількості ТНК та їхніх активів після значного падіння в кризовий період в умовах посткризової економіки відбувається помірними темпами. В умовах посткризового (глобалізаційного) зростання формуються нові перспективи розвитку ТНК, а саме: збільшення глобалізованості ринків, зростання фінансової потуги, зростання попиту, підвищення інвестиційно-інноваційної здатності, підвищення ступеня руху капіталу. Регуляторна практика розвитку ТНК в умовах посткризової (світової, глобальної) економіки формується на основі таких напрямів: контролю руху капіталу та світових прямих іноземних інвестицій, прискоро-

рення створення та передавання інновацій, формування позитивної динаміки, структури та конкурентоспроможності економіки. Покращення регуляторної практики може здійснюватися на основі розробленої теорії розвитку та поведінки ТНК у посткризовій економіці, що визначає систему дозволених та недозволених дій ТНК на ринку. Перспективи подальших досліджень полягають у напрацюванні нових ефективних практик розвитку ТНК, які б покращували інвестиційний клімат у країнах світу для залучення іноземних інвестицій у посткризовий період.

ЛІТЕРАТУРА

1. Борисова С. Е. Влияние мировой деятельности ТНК на мировой рынок капиталов стран юго-восточной Европы в условиях формирования глобальной экономической системы [Електронний ресурс] / С. Е. Борисова. - Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/pips/2009_1/398.pdf.
2. Бек У. Общество риска: На пути к другому модерну / У. Бек. - М., 2000. - 384 с.
3. Дженкова В. И. Анализ инвестиционно-инновационной деятельности ТНК в мире и в Украине [Електронний ресурс] / В. И. Дженкова, Е. С. Алешко, Н. Г. Лобаш. - Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Ekpr/2010_36/Zmist/1PDF.pdf.
4. Жук О. П. Процеси транснаціоналізації на сучасному міжнародному ринку / О. П. Жук // Науковий вісник НЛТ країни. - 2009. - Вип. 19.5. - С. 166-171.
5. Кузьменко А. Транснаціональні корпорації як суб'єкти розвідувальної діяльності [Електронний ресурс] / А. Кузьменко // Юрид. журн. - 2007. - № 2. - Режим доступу : <http://www.justinian.com.ua/article.php?id=2556>.
6. Рогач О. І. Транснаціональні корпорації та економічне зростання / О. І. Рогач. - К., 1997. - 306 с.

7. Сазонець І. Л. Інвестування: міжнародний аспект / І. Л. Сазонець, В. А. Федорова. - К. : Знання, 2007. - 271 с.
8. Скопенко Н. С. Прямі іноземні інвестиції в АПК: переваги, недоліки, ризики / Н. С. Скопенко // Науковий вісник: Фінанси, банки, інвестиції. - 2011. - № 2. - С. 58-62.
9. Федоренко В. Г. Транснаціональні корпорації як системоутворюючий фактор розвитку національних економік / В. Г. Федоренко // Інвестиції: практика та досвід. - 2009. - № 7. - С. 31-34.
10. Фединяк Г. С. Правосуб'єктність транснаціональних корпорацій у час глобалізаційних процесів (аспекти міжнародного права та міжнародного приватного права) / Г. С. Фединяк. - К. : Атіка, 2007. - 200 с.
11. Шагурин С. В. Экономика транснационального предприятия / С. В. Шагурин, П. Д. Шимко. - СПб., 2008. - С. 335.
12. Andreski B. Globalization: The Consequences / B. Andreski. - Cambridge, 1998. - 155 p.
13. Dunning J. H. Multinational Enterprises and the Global Economy / J. H. Dunning. - Wokingham : Addison Wesley, 1992. - 232 p.
14. Fortune global 500 [Електронний ресурс]. - Режим доступу : http://money.cnn.com/magazines/fortune/global500/2013/full_list/?iid=G500_sp_full.
15. Giddens A. The Consequences of Modernity / A. Giddens. - Stanford, 1990. - 188 p.
16. Haimar S. World Society / S. Haimar. - Cambridge, 1972. - 116 p.
17. Jones J. European Modernity and Beyond: The Trajectory of European Societies / J. Jones. - London, 1995. - 275 p.
18. Keyvz R. About Social Theory / R. Keyvz ; [ed. by G. Ritzer and B. Smart]. - London, 1937. - 199 p.
19. Lakrua R. Globalization - Central Concept / R. Lakrua // Global Culture ; [ed. by M. Featherstone]. - London, 1982. - P. 217.
20. Ragmen A. Globalization - Major Problematics / A. Ragmen. - London, 1937. - 287 p.
21. Robertson R. Glocalization: Time-Space and Homogeneity - Heterogeneity / R. Robertson // Global Modernities ; [ed. by M. Featherstone, S. Lash, R. Robertson]. - London, 1995. - P. 219-242.
22. Sklair L. Sociology of the Global System / L. Sklair. - Hemel Hempstead, 1991. - 322 p.
23. Vernon R. Datenmuell: Die Theorie der virtuellen Klasse / R. Vernon, M. Weinstein. - Wien, 1967. - 113 p.
24. Wallerstein I. Globalization or the Age of Transition? / I. Wallerstein // International Sociology. - 2000. - № 2. - Pp. 251-267.
25. World Investment Report 2009: United Nations Conference on Trade and Development. - New York and Geneva, 2009. [Електронний ресурс]. - Режим доступу : http://unctad.org/en/docs/wir2009_en.pdf.
26. World Investment Report 2010 [Електронний ресурс]. - Режим доступу : http://unctad.org/en/en/docs/wir2010_embargoed_.
27. World Investment Report 2011 [Електронний ресурс]. - Режим доступу : http://unctad.org/en/en/docs/wir2011_embargoed_.
28. World Investment Report 2011: Non-Equity Modes of International Production and Development. - New York and Geneva, 2011.
29. World Investment Report 2012 [Електронний ресурс]. - Режим доступу : http://unctad.org/en/PublicationsLibrary/wir2012_embargoed_en.pdf.

Марченко Катерина,

кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки підприємства та економічної теорії Бердянського державного педагогічного університету, г. Бердянськ

ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ КОНЦЕПЦИИ И РЕГУЛЯТОРНАЯ ПРАКТИКА РАЗВИТИЯ ТРАНСНАЦИОНАЛЬНЫХ КОРПОРАЦИЙ В УСЛОВИЯХ ПОСТКРИЗИСНОЙ МИРОВОЙ ЭКОНОМИКИ

В статье проанализированы основные определения понятия "транснациональная корпорация", а также значение этих корпораций и их влияние на процессы мировой экономики в целом и на принимающие страны. Проанализированы теоретические концепции развития транснациональных корпораций в условиях посткризисной мировой экономики, обобщены основные способы выхода транснациональных корпораций на рынки принимающих стран, в частности, динамика трансграничных сделок слияний и поглощений. Выделены угрозы снижения эффективности работы транснациональных корпораций в контексте мировой экономики в период экономической рецессии. Сгруппированы основные критерии оценки реального инвестирования при выборе транснациональными корпорациями страны. Проанализированы и обоснованы макроэкономические показатели, такие как динамика количества транснациональных корпораций; динамика потоков прямых иностранных инвестиций в мире, а также трансграничных соглашений, инвестиций в новые проекты по регионам и основным странам мира. Освещены основные направления регуляторной практики развития транснациональных корпораций в условиях посткризисной мировой экономики.

Ключевые слова: концепции; транснациональные корпорации; мировая экономика; посткризисное состояние; инвестиции.

Marchenko Kateryna,

Ph. D in Economics, Associate Professor of Department of Business Economics and Economic Theory, Berdyansk State Pedagogical University, Berdyansk

THEORETICAL CONCEPTS AND REGULATORY PRACTICE DEVELOPMENT TRANSNATIONAL CORPORATIONS IN THE POST-CRISIS WORLD ECONOMY

The article highlights and analyzes the definition of transnational corporations of various scholars and organizations, as well as the importance of these corporations and their influence on the world economy in general and the host country. Theoretical concepts of transnational corporations in terms of the post-crisis global economy.

Odin tracked and summarized the main entrance ways multinationals on host countries' markets - dynamics transactions cross-border mergers and acquisitions. Highlight threat reduction efficiency of transnational corporations in the context of the world economy during the economic recession. Grouped main evaluation criteria when choosing a real investment by transnational corporations. Analyzed and proved macroeconomic number of parameters, such as the dynamics of the number of transnational corporations and their affiliates in the world and by countries and region; dynamics of FDI inflows in the world, as well as cross-border transactions and investments in new projects in regions and major countries. The basic directions of the regulatory practices of multinational corporations in terms of the post-crisis global economy.

Key words: *concept; multinational corporations; the global economy; post-crisis situation; investment.*

REFERENCES

1. Borisova S. Ye. (2009), The impact of the global activities of TNCs on the global capital market in Southeast Europe under the condition of the development of the global economic system, available at: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/pips/2009_1/398.pdf (rus).
2. Beck W. (2000), Risk society: On the way to the another modern, Moscow, 384 p. (rus).
3. Dzhenkova V. I., Aleshko Ye. S. and Lobash N. G. (2010), Analysis of investment and innovation activities of transnational corporations in the world and in Ukraine, available at: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Ekpr/2010_36/Zmist/1PDF.pdf (rus).
4. Zhuk O. P. (2009), Transnationalization processes on the modern international market, *Scientific Bulletin NLT country*, Vol. 19.5, pp. 166-171 (ukr).
5. Kuzmenko A. (2007), Multinational corporations as agents of intelligence, *Legal journal*, № 2, available at: <http://www.justinian.com.ua/article.php?id=2556> (ukr).
6. Rohach A. I. (1997), Multinational corporations and economic growth, Kyiv, 306 p. (ukr).
7. Sazonets I. L., Fedorova V. A. (2007), Investment: international dimension Knowledge, Kyiv, 271 p. (ukr).
8. Skopenko N. S. (2011), Foreign direct investment in agriculture: advantages, disadvantages, risks, *Scientific Bulletin: Finance, banks and investment*, № 2, pp. 58-62 (ukr).
9. Fedorenko V. (2009), Transnational Corporations as a systemic factor of national economies, *Investment: Practice and Experience*, № 7, pp. 31-34 (ukr).
10. Fedyniak H. S. (2007), Legal personality of the multinational corporations in times of globalization processes (aspects of international law and private international law), Atika, Kyiv, 200 p. (ukr).
11. Shagurin S. V., Shymko P. D. (2008), Economy of the International Corporation, St. Petersburg, p. 335 (rus).
12. Andreski B. (1998), Globalization: The Consequences, Cambridge, 155 p. (engl).
13. Dunning J. H. (1992), Multinational Enterprises and the Global Economy, Addison Wesley, Wokingham, 232 p. (engl).
14. Fortune global 500, available at: http://money.cnn.com/magazines/fortune/global500/2013/full_list/?iid=G500_sp_full (engl).
15. Giddens A. (1990), The Consequences of Modernity, Stanford, 188 p. (engl).
16. Haimar S. (1972), World Society, Cambridge, 116 p. (engl).
17. Jones J. (1995), European Modernity and Beyond: The Trajectory of European Societies, London, 275 p. (engl).
18. Keyvz R. (1937), About Social Theory, London, 199 p. (engl).
19. Lakrua R. (1982), Globalization - Central Concept, Global Culture, London, p. 217 (engl).
20. Ragmen A. (1937), Globalization - Major Problematics, London, 287 p. (engl).
21. Robertson R. (1995), Glocalization: Time-Space and Homogeneity-Heterogeneity, Global Modernities, London, pp. 219-242 (engl).
22. Sklair L. (1991), Sociology of the Global System, Hemel Hempstead, 322 p. (engl).
23. Vernon R., Weinstein M. (1967), Datenmuell: Die Theorie der virtuellen Klasse, Wien, 113 p. (deuth).
24. Wallerstein I. (2000) Globalization or the Age of Transition?, *International Sociology*, № 2, pp. 251-267 (engl).
25. World Investment Report 2009: United Nations Conference on Trade and Development, New York and Geneva, available at: http://unctad.org/en/docs/wir2009_en.pdf. (engl).
26. World Investment Report 2010, available at: http://unctad.org/en/en/docs/wir2010_embargoed_ (engl).
27. World Investment Report 2011, available at: http://unctad.org/en/en/docs/wir2011_embargoed_ (engl).
28. World Investment Report 2011: Non-Equity Modes of International Production and Development, New York and Geneva (engl).
29. World Investment Report 2012, available at: http://unctad.org/en/PublicationsLibrary/wir2012_embargoed_en.pdf (engl).

© Марченко Катерина
Надійшла до редакції 17.06.2014